

2. Schoolklimaat

Leerlingen voelen zich **niet veilig** op school en hebben het gevoel **niet gezien of gehoord** te worden. Er is sprake van **pestgedrag, discriminatie en/of conflicten** en leerlingen worden buitengesloten. Er is te weinig aandacht voor **veiligheid en inclusiviteit** binnen de school.

Een gebrek aan structuur, duidelijke regels en richtlijnen kan zorgen voor onduidelijkheid en onvoorspelbaarheid binnen de school. Er is weinig aandacht voor het **welbevinden van individuele leerlingen** en er is weinig ruimte voor maatwerk. Het team beschikt over onvoldoende **kennis, vaardigheden en expertise** om (gedrags)problemen te voorkomen, signaleren en op de juiste manier aan te pakken wanneer ze zich voordoen.

Leerlingen voelen zich **gezien en gewaardeerd** op school. Er wordt actief en structureel gewerkt aan een veilige, positieve en **inclusieve sfeer**. Er is nauwelijks tot geen sprake van pestgedrag, discriminatie en conflicten. Leerlingen kunnen en mogen zichzelf zijn, (culturele) verschillen worden geaccepteerd en ieders eigenheid wordt gewaardeerd.

Er is sprake van **structuur en voorspelbaarheid** binnen de school, onder andere door heldere richtlijnen en regels en naleving. Er wordt passend onderwijs geboden waar nodig en er is **laagdrempelige ondersteuning** beschikbaar. Het team beschikt over de juiste kennis, middelen en vaardigheden om jongeren te ondersteunen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling en problemen tijdig te signaleren.

Tip: kies niet alleen voor losse acties en interventies. Zet in op alle lagen in en om de school en met verschillende acties en interventies die op elkaar aansluiten. Denk na over verbinding en een blijvende inzet voor de toekomst. Zie ook het [stappenplan](#) 'Werken aan welbevinden'.

Aanbevelingen

2.1 Zorg voor **structuur, voorspelbaarheid en heldere richtlijnen**. Zorg voor consistente (digitale) systemen en werkwijzen.

Inspiratie uit de praktijk

"Iedere ochtend en middag vindt er "check in" en "check out" plaats waar wordt besproken hoe het met de leerling gaat, wat de leerling die dag gaat doen en of er dingen zijn waar de leerling tegenaan loopt. De check out aan het einde van de dag heeft als doel dat de leerling nog even kan delen wat er in hem/haar omgaat voordat hij weer naar huis gaat."

Interventies

School-Wide Positive Behavior Support

Het schoolteam stelt gedragsregels op die schoolbreed worden gehanteerd. Het personeel leert deze regels aan leerlingen en stimuleert het gewenste positieve gedrag, wat zorgt voor een gestructureerde en voorspelbare schoolomgeving.

Naar interventie.

2.2 Investeer in positief, **inclusief en veilig** schoolklimaat. Definieer en communiceer beleid met aandacht voor taken, rolverdeling en verwachtingen en draag dit zichtbaar en actief uit.

Inspiratie uit de praktijk

"In sommige klassen is er nog niet het gevoel van veiligheid om dingen open te bespreken of delen. In die klassen worden dan klassentrainingen over basisveiligheid en basisrust gegeven. Pas als dat er is kun je je op andere programma's gaan richten. Als die basisveiligheid er nog niet is, dan komt dat niet aan of niet binnen."

Interventies

School-Wide Positive Behavior Support

Streeft naar een positieve schoolsfeer door sociaal gedrag te stimuleren en duidelijke gedragsregels te hanteren. Ongewenst gedrag wordt geregistreerd waardoor passende interventies kunnen worden ingezet voor leerlingen die probleemgedrag vertonen.

Naar interventie.

Levensvaardigheden

Docenten trainen leerlingen in het adequaat herkennen, benoemen en omgaan met gedachten, gevoelens en gedragingen in conflictsituaties. Thema's als weerbaarheid, roddelen, pesten en sociale media komen aan bod.

Naar interventie.

Cultuursensitief werken in het onderwijs

Door aandacht te hebben voor culturele verschillen, bi-culturaliteit en de invloed van eigen cultuur in het lesgeven ervaren leerlingen een gevoel van veiligheid en waardering.

Naar interventie.

Gender & Sexuality Alliances

Leerlingen vormen een GSA-netwerkgroep om te leren over seksuele- & genderdiversiteit. Zij delen dit met de schoolomgeving via voorlichting, deelname aan acties en steun aan LHBTIQ+ leden van de schoolgemeenschap.

Naar interventie.

Kracht in Controle

Middels lessen en opdrachten werken leerlingen aan een positief schoolklimaat door het vergroten van sociale competenties, het herkennen van emoties en het juist interpreteren van sociale signalen.

Naar interventie.

**interventies gericht op aanpak schoolklimaat. Voor aanpak groepsklimaat zie > domein 5, aanbeveling 5.1*

2.3 Betrokkenheid middels korte lijnen, persoonlijk contact, monitoren met aandacht voor welbevinden van individuele leerlingen. Zorg dat jongeren zich veilig, gezien en gewaardeerd voelen en problemen vroegtijdig worden signaleerd.

Inspiratie uit de praktijk

"Mentoren hebben structureel meer tijd gekregen om gesprekken te voeren met leerlingen, het streven is eens in de twee weken een individueel gesprek. De school vindt een individuele benadering belangrijk, en is zich er van bewust dat het belangrijk is dat de band met de kinderen goed is."

Interventies

School-Wide Positive Behavior Support

De schoolbrede aanpak bevordert betrokkenheid door regelmatige communicatie tussen leerlingen, ouders en docenten. Dit zorgt voor snelle signalering van problemen en een dieper begrip van wat er speelt bij leerlingen waardoor zij zich gehoord en gezien voelen.

Naar interventie.

MAZL

Ouders worden vroeg betrokken in gevallen van verzuim door regelmatig gezamenlijk overleg om kennis en bewustzijn te vergroten over de gevaren van verzuim en samen een gepersonaliseerde aanpak te realiseren.

Naar interventie.

- 2.4** Bied passende hulp / **maatwerk** op het moment dat jongeren niet kunnen meekomen met het reguliere programma, waarbij – zoveel mogelijk in de groepscontext - wordt afgestemd op individuele leerbehoeften en mogelijkheden.

Inspiratie uit de praktijk

“De bovenschoolse voorziening ‘Overstag’ is voor leerlingen die tijdelijk niet meer op school hun lessen kunnen volgen, bijvoorbeeld vanwege slecht gedrag, verzuim, schoolangst of overprikkeling; dus voor kinderen die weer ‘op de rit gebracht moeten worden’. Die worden dan voor een periode van drie maanden (soms langer) in een gebouw verderop geplaatst, waar ze hun lessen volgen onder goede begeleiding. De bedoeling is dat ze daarna weer terug kunnen naar school of als dat niet lukt naar een andere school of speciaal onderwijs. Na terugkeer worden ze begeleid door ambulante begeleiders vanuit een terugkeerprogramma. De voorziening komt vanuit het samenwerkingsverband en is beschikbaar voor leerlingen van alle scholen in het samenwerkingsverband.”

Interventies

MAZL

Wilt ziekteverzuim te verminderen door met kwetsbare leerlingen en hun ouders regelmatig in gesprek te gaan. In samenwerking met schoolmedewerkers, jeugdartsen en leerplichtambtenaren wordt een gepersonaliseerd plan samengesteld.

Naar interventie.

- 2.5** Versterk de **pedagogische vaardigheden** van leerkrachten. Daarbij is het raadzaam om kennis omtrent gedrag vanuit het speciaal onderwijs meer te integreren in het regulier onderwijs.

Inspiratie uit de praktijk

“Docenten doen meer dan alleen hun vak overdragen. Elke docent is coach van een leerling. Dat betekent dat docenten zich moeten verdiepen in bepaalde vaardigheden, zoals executieve functies. De school heeft een eigen academie voor scholing van hun personeel. Daarnaast vinden er intervisies plaats waarbij docenten met elkaar in overleg gaan over de aanpak van bepaalde problemen waar ze tegenaan lopen. En de school houdt zich nu bezig met groepsdynamisch werken zodat docenten beter in staat zijn een klas/groep te analyseren.”

Interventies

MAZL

Ondersteunt het bestaande verzuimbeleid door samen met de ouders, jeugdarts en leerplichtambtenaar te kijken naar oplossingen voor leerlingen met ziekteverzuim door onderwijs en zorg te regelen passend bij hun situatie.

Naar interventie.

2.6 Zet preventief in door middel van een gedegen **verzuimbeleid** (bijv. monitoring, vroege signalen, voorlichting door Leerplicht, betrekken ouders).

Inspiratie uit de praktijk

“Er is een verzuimcoördinator die dagelijks het verzuim bijhoudt. Iedere vier weken wordt alle verzuim van alle leerlingen doorgenomen. Leerlingen die bovengemiddeld verzuimen worden besproken en dan worden er acties uitgezet. Soms is dat een gesprek met ouders/leerling, soms is de leerling al bekend bij zorg en is er een verklaring voor. Daarnaast is er een keer in de acht weken een overleg met de GGD en Leerplicht over zowel casuïstiek als het verzuimprotocol en mogelijke preventierichtingen.”

Interventies

Deze aanbeveling heeft geen bijbehorende interventies.

Wegwijzer Mentaal Kapitaal

Deze pdf komt van de online Wegwijzer Mentaal Kapitaal (www.wegwijzermentaalkapitaal.nl). De Wegwijzer geeft aanbevelingen voor de aanpak van schoolstress, prestatiedruk en schoolverzuim, op basis van 8 domeinen.

Wetenschappelijke onderbouwing

Deze wegwijzer is tot stand gekomen door een langlopende studie naar stress, prestatiedruk en schoolverzuim bij jongeren in het voortgezet onderwijs. Alle aanbevelingen zijn voortgekomen uit literatuurstudies, resultaten van interviews en focusgroepen. Meer informatie over dit onderzoek is [hier](#) te vinden.

Geselecteerde interventies

Deze wegwijzer wordt up-to-date gehouden met betrekking tot de ontwikkeling en onderzoek naar nieuwe interventies. De huidige interventies zijn geselecteerd uit de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en de [Gezonde School](#) databank. We hebben gekozen voor interventies met erkenningsniveau “goed onderbouwd/beschreven” en “effectief”.

De beschrijving van de interventies is toegespitst op het gebruiksgemak van deze wegwijzer. Dit betekent dat de beschrijving van werkzame elementen vaak incompleet is en per aanbeveling kan variëren. Dit is afhankelijk van het werkzame element in de interventie en de aansluiting bij de aanbeveling.